

Kmet, delavec
in obrtnik
naj bodo naro-
du vodniki!

Izhaja vsake srede
Naročnina:
za leto Din 30.—
za pol leta " 15.—
za inozemstvo
za leto Din 50.—
Izmeriti po tarifu. — Pis-
menim vprašanjem naj
se priloži znamko za od-
govor. — Nefrankirana
pisma se ne sprejemajo.

Vsakdo vrtva
vse sadove
svojega dela in
marljivosti!

Rokopisi se ne vr-
šajo. — Pisca in to-
le se v Ljubljani. — Ured-
ništvo in uprava je v
Ljubljani v Kolodvorski
ulici št. 7. — Telefon
ntr. št. 2506. — Račun
pri poštni hranilnici
št. 14.194.

Kmetški list

Dr. Janže Novak:

Za malega kmeta, za bajtarja in s tem za pravo narodno gospodarstvo.

II.

Že deset let je pri nas na dnevnem redu agrarna reforma. S tem vprašanjem se naša javnost, naši politiki in bivše naše politične stranke skoro niso bavile, kot da ni v Sloveniji na izvedbi agrarne reforme nikdo interesiran. In vendar je na tem krvavo zainteresiranih 40.000 bajtarskih družin, ki so se tudi priglasile kot agrarni interesi! To vprašanje je moglo biti tako zanemarljivo samo zato, ker je naš bajtar sploh zanemarljiv in prepuščen samemu sebi. Naše kmetško gibanje se je vse prepozno zavedlo, da je izvedba agrarne reforme, pravilna razdelitev zemlje, najvažnejša zadeva tega gibanja. In vendar bi češki vzgled že zdavnaj moral dati vzpodbudo našemu kmetškemu gibanju, da spozna svojo dolžnost napram malemu kmetu in v pogledu pravilne razdelitve zemlje med tiste, ki jo obdelujejo.

Tudi na Češkem je bilo 70-7% vseh kmetških obratov bajtarskih, to je z manj od 2 ha zemlje. Vseh teh 70-7% bajtarjev je imelo samo 6-49% zemlje, med tem ko je imelo 236 veleposestnikov 27-71% vse zemlje! Na Slovaškem in v Podkarpatski Rusiji je bilo še slabše. Češka kmetška stranka je uvidela ogromno škodo za češko kmetško ljudstvo, katerega velik del je propadal v revščini in zgubljal blagodejno zvezo z zemljo. Vsak dan je bilo več kmetov brez zemlje, kar je pomenilo zanje revščino, propast in kulturno nazadovanje. Tedaj je češka agrarna (kmetška) stranka, ki se je zavedala svojih dolžnosti do bajtarjev, postavila zahtevo po pravični razdelitvi zemlje med tiste, ki jo obdelujejo. Češki mali kmet, češki bajtar se je tedaj organiziral v močno organizacijo »Domovina«, združenje češkoslovaških malih kmetov in bajtarjev. Ta organizacija je izsilila izdatno izvedbo agrarne reforme v Češkoslovaški in se zavzemala za vse druge interese bajtarjev. Cilji tega društva so med drugimi tudi sledeči:

Boriti se za izvedbo agrarne reforme in

pomagati svojim članom, da jim pripade njihov del pri delitvi veleposestev. Delovati na to, da se pri reševanju vprašanj, ki se tičejo zemlje in proizvodnih sredstev, zagotovi delavnemu ljudstvu samostojna in zadostna eksistenca, in to zlasti pri izvedbi agrarne reforme.

Pomagati svojim članom v vseh njihovih gospodarskih zadevah s pravnimi in gospodarskimi nasveti ter jih v teh zadevah zastopati pri oblasteh in drugod.

Boriti se za to, da bodo imeli kmetški in obrtni proizvodi primerno ceno, mezdni delavci pa v vseh službah, bodisi pri kmetu, obrtniku ali tovarni, primerno mezdo.

Podpirati notranjo kolonizacijo s tem, da se nudi pomoč vsem, ki si grade svojo bajto, posebno pomoč s cenanimi posojili.

Snovati zadruge za skupni nakup in skupno prodajo obrtnih proizvodov, posebno izdelkov domače industrije, ki živi bajtarje. Podpirati to domačo industrijo in uvajati nove panoge.

Zavzemati se za uvedbo in izvedbo primerne zavarovanja za slučaj starosti, bolezni in delanezmožnosti vsakega meznega delavca, posebno tudi kmetških hlapcev in dekel.

Delati na povzdigi splošne in strokovne izobrazbe podeželskega delovnega ljudstva, posebno ga seznanjati z njegovimi interesi in pravicami v državi ter ga izobraziti k politični zrelosti.

Najvažnejše je, da je vsled te organizacije prišel češkoslovaški bajtar do veljave v češkoslovaški kmetški (agrarni) stranki, ki je izrečno ne samo stranka kmetov, temveč tudi malih kmetov in bajtarjev. Ti imajo v češkoslovaški stranki tak vpliv, da se stranka mora zavzeti za vse interese bajtarjev, ki jih zastopa njihova organizacija »Domovina«. Ker je češka agrarna (kmetška) stranka največja stranka v državi in kot taka na vladi, zato so češkoslovaški mali kmetje deležni zaščite, ki je nimajo bajtarji nobene druge države.

voru s kmeti takoj zabrenkal na davčno struno in zapel z najbolj žalostnim glasom, kar ga je premogel, še bolj žalostno pesem o davkih. »Davki so previsoki«, tako so peli »prijatelji kmetškega stanu«, in treba jih je znižati. Živina nima nobene cene, mleko nima nobene cene, krompir nima nobene cene — kaj bo, kaj bo! Kmet je največji revež, ki mu je treba pomagati, da, pomagati! Take pesmi so peli »prijatelji kmetškega stanu« nevednim kmetom, potem pa so šli mednje, prijazno stiskali roke in jih še bolj prijazno ogovarjali drugega za drugim: »No očka, — vsak kmet je bil za te ljudi očka« — kako pa kaj? Ste zdravi? Kako pa kaj letina kaže? Ali bo kaj vina?« Ubogim kmetičem so pa kar lica žarela od samega veselja nad tako častjo, da jih je »prijatelj kmetškega ljudstva« milostno nagovoril z naslovom »očka«, in ponižno so vrteli svoje klobuke v rokah pred gospodi »prijatelji«, ker niso poznali neiskrenosti, ki je kraljevala v sreih »prijateljev« napram kmetom. Če pa je kmet prišel v dotiko z gospodom »prijateljem kmetškega stanu« kedaj pozneje, ko gospod »prijatelj« kmeta ni več potreboval, kmet ni bil več »očka«, ampak »osel kmečki«.

Kar smo pravkar povedali, je neovrgljiva in nepobitna zgodovinska resnica. Za kmete prežalostna resnica, ki je pa niso zakrivilili kmetje, ker so bili žalibog nevedni in nepoučeni, za razne »prijatelje kmetškega stanu«, pa je ta resnica nadvse sramotna, in naloga nepristranskega zgodovinarja je in bo, da to sramoto »prijateljev kmetškega stanu« ugotovi in jo obesi na največji zvon, da bodo vsaj poznejša pokolenja spoznala vso neiskrenost »prijateljev«, ki so prihajali med kmete kot volkovi v ovčji koži, ne da pomagajo kmetom, da jih moralno in kulturno dvigajo in politično izobražujejo, ampak da izkoriščajo nevednost in nepoučenost kmetov v svoje čisto druge, navadno precej umazane cilje in velika zasluga našega vladarja je, da je tej neiskrenosti napravil konec!

»Skrb za kmeta.«

Priznala pa bo nepristranska zgodovina tudi to, kar so »prijatelji kmetškega stanu« res dobrega in koristnega naredili za kmete. »Prijatelji« so prirejali poučne tečaje, gradili so mostove, gradili so ceste, ustanavljali zadruge. To je resnica in priznati je treba, da so take in podobne ustanove in naprave za gospodarski napredek kmetov zelo potrebne in koristne.

Toda nepristranska zgodovina bo ugotovila še nekaj drugega in bo morala odgovoriti tudi na vprašanje: Zakaj pa so se »prijatelji kmetškega stanu« brigali samo za gospodarski napredek kmetov? Ali kmet, ki je temelj vsakega naroda in vsake države, res ni za nič drugega na svetu kakor, da kida gnoj, seje žito in redi živino? Ali kmet res ni nič drugega, kakor samo obdelovalec svoje zemlje? Ali ni kmet tudi polnopraven član občine in dežele? Ali ni kmet tudi polnopraven državljani? In če je kmet polnopraven državljani — tako bo vprašala nepristranska zgodovina dalje — zakaj so torej skrbeli »prijatelji

Dobro gre!

Zgodovinarji, ki bodo pisali gospodarsko in politično zgodovino slovenskega naroda v drugi polovici 19. in prvi polovici 20. stoletja, bodo morali, če bodo hoteli biti nepristranski, ugotoviti žalostno resnico, da so slovenski kmetje, ki so jedro in temelj vsega naroda, igrali v tej dobi silno nesrečno vlogo. Nesrečno zato, ker se niso znali postaviti nikdar na svoje noge in niso znali nikdar misliti in presojsati stvari in položaja s svojimi lastnimi možgani, ampak so se dali vedno voditi od raznih »prijateljev kmetškega stanu«, ki so pa poznali kmete le takrat, kadar so jih

potrebovali, ko pa je ta potreba minula, so se spoštovani »prijatelji kmetškega stanu« šli igrati zopet svoje »idejno« politične mance, za gospodarski napredek in za politično izobrazbo kmetov pa jim je bilo toliko mar, kakor za lanski sneg.

To, za kmete zelo žalostno resnico, spoznavamo že danes in jo bodo morali priznati tudi znanjci. Le pogledimo kakih trideset let nazaj, kako je bilo takrat — in je žalibog ponekod še danes tako. »Prijatelj kmetškega stanu« je prišel iz mesta na deželo. Ker je vedel, da kmete morijo težki davki, je v pogo-